

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

29-ше (3677) №,
2024 ий 19 июль,
кугарня

0+

Имде лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

Аделина АНДРЕЕВА.
Йошкар-Ола.

Максим МУХАЧЕВ.
Шернур посёлко.

Кенезж канышемын ик онай татше

Конкурсыш
пурышо
паша-влак.

Богдан РЕЧКИН.
Йошкар-Ола.

Элеонора, Назар, Богдан Петровмыт.
Параньга, Ондрупсола.

Сенымаш дене вучена

Республикысе тунемме тонежлаште 5-7 класслаште тунемше-шамыч «Большая перемена» всероссийский конкурсын иктешлыше йыжынгышкыже каенят. Тудо 20-24 июльшто «Артек» тунямбал йоча рудерын лагерысе смене кышкарыштыже эртаралтеш. Марий Элын чапшым Михаил Исмаков (29-ше номеран школ), Илья Шавкунов (Бауман лицей), Екатерина Речкина (14-ше номеран гимназий) да Агния Останина (11-ше номеран ли-

цей) (снимкыште) аралаш туналыт. Участник-шамычым у палыме-влак, шинчымаш да опыт вучат. Палемдыман, Шем тенгыз воктеке каяш «Образований» национальный проектн «Патриотическое воспитание граждан Российской Федерации» федерал проектше полшен. Удыр-рвезе-влакым сенымаш дене вучена!

В.МАМАЕВА ямдылен.
Фотом Марий Эл Республикысе Образований да науко министерствын сайтше гыч налме.

Лагерыште каненам

Кажне ийын могай-гынат лагерыште канем. Шукерте огыл «Лесная сказка» лагерь гыч портылынам. Ме «Страна героев» проектн кышкарыштыже лийнна. Мый кумшо сменяште логалынам. Тушто моткоч келшен. Чылаже 420 наре удыр-рвезе каненна. Марий Эл гыч иктаж шымытын гына миенна. Шукынжо Угарман кундем ден Подмосковь гыч толынот. Мый кандашымше отрядыш логалынам. Гитарым шоктышо-влакат лийыныт. Изи тул годым кечы-

нам иктешленна. Вожатый-влак поснак чот келшенот. Алёна Владимировна, Алексей Алексеевич да Азалия Айдаровна поро кумылан, весела улыт. «Лесная сказка» лагерыште канымаш чоныштем эн поро шарнымашым коден. Вес ганат тушко каяш кумылем уло.

Регина ГРИГОРЬЕВА.
2-шо номеран Морко школ.
Снимкыште: «Лесная сказка» лагерыште каныме годым мемнан кандашымше отрядна.
Фотом лагерын архивше гыч налме.

Российысе увер

Ты кенжежым элна мучко йоча лагерьлаште «День цифры» туныктымо проект эртаралтеш. Тудо самырык тукымым цифровой да квантовый технологийла, IT-сферысе професий-влак да искусственный интеллект алгоритм дене палымым ышта.

М.Горький лумеш Палехский художественный училище 6-20 ияш удыр-рвезе-влаклан «Сказочный Палех» всероссийский конкурсым увертарен. Пашам 30 сентябрь марте колташ лиеш. Тичмаш уверым vsekonkursy.ru сайтыште ончен кертыда.

Вуд поянлык шотышто федерал агентствын «Разноцветные капли – 2024» конкурсышкыжо 3-16 ияш удыр-рвезе-влак ушнен кертыт. Тичмаш увер – tuntuk сайтыште.

Марий Элысе увер

«Образований» национальный проект радамыште Медведево районышто индеш туныктымо тонежыште «Точка роста» рудерым почыныт. 2024 ийыште ик рудер Н.Д.Хорошаев лумеш Медведево гимназийыште лиеш, весе – Шойбулак школышто.

Йошкар-Олаште Т.И.Александрова лумеш 11-ше номеран лицейын тоштерже «Лучший музей (музейная экспозиция), посвященный увековечению памяти защитников Отечества» конкурсын ик йыжынгыштыже кокымшо верым налын.

16-20 июльшто Курыкмари районсо Микрак селаште Россий кукшытан XVI Марий самырык тукым слёт эртаралтеш. Слётын ик эн тун шонымашыже – марий самырык тукым коклаште ончыко вуден кайыше еным кушташ, мер илышыш ушаш.

Йоратыме сомыл чоным кандара

Паранга район Матародо школышто тунемше-влак моткоч талантан улыт. Мурат, куштат, түрлө семүзгар дене шоктат, ятырын ешартыш шинчымашым Паранга посёлкысо йоча сымыктыш школышто налыт. Полина Максимова ден Юлиана Курочкина (снимкыште) «Хореографий» классым йошкар диплом дене тунем пытареныт. Полина изиж годым «Поро эр» ансамбльыш коштын, кызыт – «Сияние» куштышо ансамблын чолга участницыже.

– *Марий тувыр эн сөрал, тудым тора гычак палаш лиеш. Ме үштым, онлан сөрастарышым шке ямдыленна, стразе дене сөрастаренна. Ончыкылык ылышемем куштышым дене кылдынем. Лывыргын тарваныл колтетат, чонлан куштылгын चुчеш, чыла ойгетым мондет. Тунеммашланат кугу тўткышым ойырем, уш-акылемем йот йылме*

– *Марий тувыр эн сөрал, тудым тора гычак палаш лиеш. Ме үштым, онлан сөрастарышым шке ямдыленна, стразе дене сөрастаренна. Ончыкылык ылышемем куштышым дене кылдынем. Лывыргын тарваныл колтетат, чонлан куштылгын चुчеш, чыла ойгетым мондет. Тунеммашланат кугу тўткышым ойырем, уш-акылемем йот йылме*

да химий предметла дене олимпиадыште тергем, – оила Полина.

Юлиана куштымо деч посна спорт дене пентгыде кылым куча, баскетбол дене сайын модеш. Тыгак йоча да самырык-влакын «Движение Первых» россияйсе толкыныштын эртарыме мероприятийлашке ушна. «Импульс Первых» профиль сменныште уш-акылжым пойдарен.

– *Мыйын шонымаште, кажне айдеме чыла могырым вияншаш, түрлө вере миен коитишаш, у ер-влак дене кылым мушаш, чоным почын кутырышаш. Тунам гына тўняумылы-маш кумданеш. Мый юрист але журналист лияш шонем. Налме шинчымаш шонымашке м шуаш полша манын ўшанем, –* оила Юлиана.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.
Авторын фотожо.

Ача-авалан тауштем

Канышем пайдалын да веселан эртарем. Татарстан Республик Зеленодольск оласе «Дельфин» санаторийыште шукерте огыл канаш пиал шыргыжалын. Тушто ме, художественный гимнастике дене «Вдохновение» группышко коштышо лу ўдыр (снимкыште) да тренерна К.В.Мещерякова, лийынна. Ме каненна, тренировкым эртаренна, түрлө мероприятийышке ушненна. Тылеч посна эмлалташ йон лийын. Бассейныш, массажыш коштынна, кислородный коктейльым йўынна, галокамерыште шинченна, ароматерапий лийын, физкультур кабинетыште түрлө упражнениым ыштенна. Кечеш ныл гана чаплын пукшенят. Чылаже лу отряд лийын. А.Е.Мещеряковын вуйлатымышж почеш байдарке дене ийын кошташ тунемынам. Мыланем пеш

келшен. Ача-авалан тыгай йоным пуымыштлан тауштем. Каныме жап поро шарнымашеш кодеш.

Марина СТЕПАНОВА.
Волжский, Упшер.
Фотом еш архив гыч налме.

Тунемшем дене кугешнем

Тунемшем Данила Крнев (снимкыште) Йошкар-Оласе 2-шо номеран школышто тўнгалтыш классыште тунеммыж годымак сарзе еглияш шонен. Тидлан капкылжым шуарен, тыршен тунемын. Олимпийский резерв школыш коштын. Вўдыштө ийме дене нормативым кажне ийын сдатлен да икымше юношеский разрядым налын. Данила «Каскад» образцовый куштышо ансамбльыш коштын.

Тудо нылымше класс деч вара Озагысе Суворовский военный училищыш тунемаш пурен. Кызыт 3-шо курсыш вончен. Шке тунемшем дене кугешнем. Тек ончыкылык сарзе ег Шочмо элнан ўшанле аралышыже лиеш.

А.И.АЛЕКСЕЕВА.
Фотом еш архив гыч налме.

Сай шинчымаш

Мый «Журавушка» йоча лагерыште каненам. Тудо Таир ер воктене верланен. Тушто пўртүс моткоч сылне. Лагерыште шуко онгай мероприятий эртаралтын. Мыланем Таир ерыште катамаран дене ийын кошташ эн чот келшен. Тидын шотышто теорияым эн ончыч тунемын улына. А вара шинчымашнам практикыште пентгыдемденна: вўд ўмбаке лектынна. Ынде мый катамаран дене ийын кошташ нимынар ом лўд. Ёмыр мучкылан сай шинчымашым налынам.

Юля ЯГОДАРОВА.
Советский, Кельмакса.

Чавайн

Тукым улына

Тау йоча газетлан

«Ямде лий» газет шуко юнкорым кушта. Кенез каныш тўналтыште эртарыме «Марий юнкор – 2024» республикысе усталык школ возкалаш йоратыше ўдыр-рвезе-влакым иквереш поген. Возымо мастарлыкштым вяндаш полшен. Тушто ме редакция пашаен, поэт, серызе-влак дене палыме лийынна, сай йолташ-шамычым муынна. Ныл кече жапыште икте-весе коклаште пенгыде кыл вянгын. Ончыкыжымат тыгай школышко логалаш кумыл уло.

Вероника МАМАЕВА.
У Торъял, Кузнеч.

Кө улат?

Ме, марий ўдыр-рвезе-влак, марий вургемым концертгышке, пайремышке чиена. Нимом шылташ, марий тувырна мотор, тўрлө се-мын сорастарыме. Но тушто мом тўрлымö – ме каласен огына керт. Тугеже ме шке тўвыранам эше огына пале. Самырык тукумлан чот шуко тунемман, шымлыман, лудман. Шке калыкетын эртыме корныжым, тўвыражым, йылмыжым от пале гын, тый кө улат?!

Карина ГОРДЕЕВА.
Параньга, Матародо.

Лишыл вер

Марий Элын вершорлажым Мые ятыр ужынам.
Шочмо ялын ты коклажым Йбратенак шынденам.

Анна АЛЕКСАНДРОВА.
Куженер, Шўдымарий.

Ушан ой

Поэзий аван шўмжө гай.
Геннадий ОЯР.

Чонышто – сылнымут сескем

Шочмо йылмым пагалымаш, марий сылнымутым аклымаш, книгам лудаш кумыландымаш да шуко моло лач еш гыч тўналеш. Ача-ава-влак шке икшывыштым кузе туныктат, йоча тудо корно дене вянгеш, да тидым күлешанлан шотла. Теве ака-шўжар Александра ден Елена Васильевамыт (снимкыште) Морко посёлкышто илат, 2-шо номеран школышто тунемыт. Марий йылмым шочмо йылмыштлан шотлат. Школышто келге шинчымашым налме верч тыршат. Ешыште утларакше марла мутланат. Ава-ача Татьяна Эдуардовна ден Сергей Николаевич ўдыр-влакым изинек тыге туныктат. Татьяна Эдуардовна Александром почеламутым сылнын лудаш кумыланда гын, Елена мураш йората. Районышто эртаралтше Казаков, Чавайн, Колумб лудмашлаште усталыкштым тергат да сенгыше-влак радамыш лектыт. Морко район Мызэнгерыште шукерте огыл эртаралтше «Колумб лудмаш» регион-влак кокласе сылнымут да мурсем фестиваль-конкурсешто ака-шўжар сенгыше лийыныт.

– Сенгымашке шумаште аванан надырже моткоч кугу.

Тыгак марий йылмым туныктышем Валентина Анатольевна Яковлевалан таум каласем, – ойла Александра. – Тудо полшаш, күлешан ой-канашым пуаш эре ямде.

Икшывын шўм-чонеш сылнымут сескемым икана ылыжтен кертат гын, тудо ўмыр мучко йўлаш тўналеш: шкем сымыстарен да калыкым куандарен.

А.ГРИГОРЬЕВА.
Авторын фотожо.

Чапле пөлек

Шошым Коркатово лицей пелен «Сылнымут шошо» районысо сылнымут семинар эртаралтын. Тушко 3-11-ше класслаште тунемше-влак, туныктышо-шамыч ушненыт. Нуно марий просветитель Гавриил Яковлевич Яковлев

лўмеш увертарыме премийым сенген налшаш верч конкурсешто танасеныт. Почеламутым, ойлымашым, йомакым сереныт. Мый «Юмо ден шукш» философий сынан йомакым возенам. Чыла пашам иктешлымеке, сенгыше-шамычым Российын шнуй верлашкыже экскурсий дене нангаеныт. Ме Муром олаште, Дивеево селаште, Матвеевка ялын монастырьыштыже лийынна. Мыланем гын Дивеево селаште келшен (снимкыште). Тушто ойыртемалтше вийым да шнуй шўлышым шижынам. Тыгай йўным пуымыштлан протоиерей Николай Чузасвлан да иерей Евгений Шамаевлан кугу таум ойлем.

Полина АЛЕКСЕЕВА.
Морко, Коркатово.
Фотом еш архив гыч налме.

У питомникыште – сылне түс

Игнатьево ял Йошкар-Ола деч 11 километр тораште верланен. Тиде сылне вершөрыштö 12 гектар кумдыкышто питомникым почыныт. Негызым Т.Н.Малкова ыштен. Мемнам садовник Е.В.Орлова (снимкыште) вашлие. Елена Владимировнан эртарыме экскурсийже моткоч келшыш, ой-кагаш-влак денат полшыш.

Сомылым 2019 ийыште тўналыныт. Яра кийыше мландым налын, пундыш-влакым кукленят, шўкшудо деч эрыктеныт. Кызыт тушто рододендроным, гортензийым, сиреньым, лавандым да моло вондым ончен куштат. Ужалаш тыгак георгиным, пионым, хостам, флоксым, лилейникым, первоския манме шукияш кушкылым да шуко пеледышым шындат. Налаш толшылан радам дене икмыняр сорт

туям ямдыленят. Чешуйчатый лўмегож путырак сылнын коеш. Көршöклаште чайно-гибридный, плетистый, шраб да эше икмыняр сорт роза пеледалтын.

Емыж вондерат шуко. Олмапу, черешне, грушо, жимолость тўрлö кутышан улыт. Могай күлеш, тугайым ойырен налаш лиеш. Опытан специалист-влак ой-кагаш дене полшат, умылтарат. Көршöкыштö улшо кушкылым кызытак шындаш лиеш.

– *Калыкым ончыкыжымат мотор да сай сорт кушкыл дене куандараш шонена. Чылажат – Марий Элысе климатлан келшыше. Йол ўмбаке шогагына гын, мастер-классым эртараш, экскурсийышкат ўжаш тўналына*, – ойла садовник Елена Владимировна.

З.ТИМОФЕЕВА.
И.РЕЧКИНЫН фотожо-влак.

Йöратем

Кечан да ший лупсан.
Волгалт шога яктер,
Шышталге-ший тўсан.
– Мый тыйым йöратем.

Онча да куана
Моторлыклан чонем.
Мотор мемнан элна.
– Мый тыйым йöратем.

Воштончыш гае ер.
Пеш чўчкыдö чашкер.
Шуркалыше кож лўс.
Куаныше висвис.

Иман кожласе юж –
Тазалыккан сай эм.
Пўнчерысе киш пуш.
– Мый тыйым йöратем.

Шылеш чолга мардеж –
Ўпемым тöрлатем.
Йырем пöрдеш кенегж.
– Мый тыйым йöратем.

Н.ЗОЛОТАРЁВ.

Филвора

Эмшудо-влакым кычалза.

В	К	П	П	П	О	П	Т	П	К	Ш	У	Д	О
Ў	О	Ы	О	А	О	Ш	Ў	Ў	Ў	Ф	Н	Г	Ш
Р	Л	З	Ч	П	В	Ч	Р	Р	Ь	Ы	О	Т	С
Ш	Я	Л	К	А	У	М	Л	Т	Н	Ч	Я	С	М
У	Н	Ы	А	Ш	Й	Ы	Е	М	Й	И	Т	Ь	Б
Д	Е	Ш	Л	У	Ш	Ш	О	Ш	У	Д	Э	Ж	Д
О	Р	У	Т	Д	У	У	Д	Ц	В	О	О	Р	П
Т	Ш	Д	Ы	О	Д	У	Д	О	Я	А	В	Ы	Ф
О	У	О	Ш	Ь	О	Ш	Х	У	К	Й	Ц	У	К
М	Д	О	Ш	В	У	Й	М	Ч	Ю	Е	Н	Г	Ш

В.СМИРНОВ ямдылен.

Поян кундем

Мый Эсмекпляк ялыште илем, икымше Лесной уремыште. Шочмо ялем пеш йöратем. Тыште пошкудо-влак поро кумылан улыт, икте-васылан эре полшат. А пўртўсшö могай мотор! Тўрлö пушенге кушкеш, изи ер уло. Чодыра емыж-саскалан, понгылан поян. Ял йыр – кумда пасу, сылне пеледышан олык. Чылажат кумылым нöлта, шочмо верым йöраташ да аклаш тарата.

Анфиса ФИЛИПОВА.
Звенигово район.

Тушто

Пасужо – висыдыме, шорыкшо – шотлыдымо, кўтўчыжö – икте.

Носоробко

Вич ияш Светик вес уремыште илыше коваж деке шүлешт-шүлешт куржын толеш. Капка ончылно шогышо енгажым ужын йодеш:

– Носоробкыда уло вет? Мылам ик жаплан пүэт мо?

Самырык ава «Тидыже мо тыгай?» манын, вуйжым удрылын, пörтыш пура.

– Авай, Славик изайын үдыржө ала-могай носоробкым йодеш.

– Чечас луктам, – пелешта озавате.

Кудывечыш лектын, Эчук вате мясорубкым уныкажлан кучыкта.

***

– Йоча-влак, эн кўчык тылзе могай? – икымше классым туныктышо йодеш.

– Май, – пелешта Игорьь.

– Молан тыге шонет?

– Моло тылзе дене тафтастарымаште тудо кум букван велыс.

З.ТИМОФЕЕВА ямдылен.

***

Генам аваже малаш пышта.

– Эргым, ынде ласка омым ужат, очыни.

– Уке, авай, кызтеш – рекламе.

Чоя йолташ

Мыйын уло пырысем,
Тудым пешак пагалем.
Мурзик шорым йората
Да вўташ эре онча.
Кечын ушкал йыр пörдеш,
Шорым Зорька деч йодеш.
Шылымат тудлан пукшем,
Кайыкклан коям пыштем.
Ломбо укшышко кўза
Да коям чоян рўза.
Улык кочкыш камвозеш,
Пырыс «чонгешта» почеш.

Серафима ТИМОФЕЕВА.
Морко, Нурўмбал.

Сливе кичке

Ава сливым налынат, тудым йоча-влакклан кечывал кочкышым ыштымек пуаш шоныш. Саска талингаште киен. Ваня тыгайым ни-гунамат кочкын огыл, садлан миен-миен ўпшычеш. Сливе тудлан моткоч келшыш. Пешак кочнеже. Пöлемыште нигö уке годым йоча чытен ыш керт, ик саскам нале да кочкын колтыш. Кечывал кочкыш деч ончыч аваже сливым шотлыш да пален нале: икте ок сите. Тидын нерген аваже Ванян ачажлан каласыш.

Кечывал кочкыш годым ача тыгайрак шомакым лукто:

– Паледа, икшывем-влак, ала иктажше сливым йодде кочкын? Икте огеи сите...

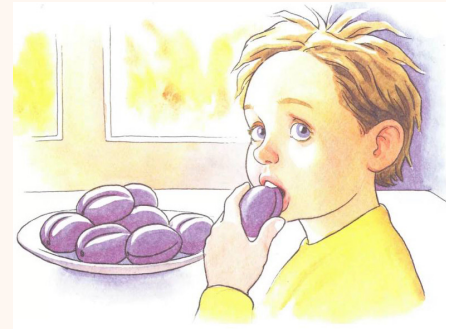
Чыланат иканаште вашештышт:

– Уке.

Ваня шолгым гае йошкаргыш да тыгак каласыш:

– Уке, мый кочкын омыл.

Тунам ача чоян пелештыш:

– Иктаж-кудыжо сливым кочкын гын, сай огыл. Пашаже кочмаште огыл. А тебе кушто: саскаште кичке уло, кö, кочшыжла, тудым нелын колта гын, мўшкыржö коритаиш тўна-леш. Мый тидын деч лўдам.

Ваня ошем кайышат, содор каласыш:

– Уке, мый кичкыжым тörза гыч кудалтышым.

Чыланат воштылаш тўналыч, а рвезе шортын колтыш.

А.ТОЛСТОЙ.

Шўрым когартен

– Эргым, шўр шолаш пурымек, шинчалым пыште, йöра? Мый ачатм ўжын толам, – кўпта ава.

– Йöра...

Эрге аважын йодмыжым шукта. Подыл онча, лемже тўрвыжым когарта.

– А-а, тый тыге. Мыят тыйым когартем, – манеш да шинчалым эше ешара.

Икмыняр жап гыч аважен ден ачаже толын пурат, шўрым кочкаш шинчыт.

– Ой-й, шинчаланрак лийыныс, эргым. Шужырак пыштенат ала-мо?

– Шужо огыл, шинчалже гына шинчаланрак улмаш чай, – манеш Мики. Шкеже шўрым подыл-подыл колта. – Нимат огыл, тыгайжым чытаиш лиеш, – ачажым ончалеш. – Мый тудым изишак когартышым. Тебе тыге, – совла дене шинчалым налеш да кўмыжышкыжö пышта.

В.ИСЕНЕКОВ.

Каза

Писте деке энгертен,
Кокйола шога каза.

Озаланже шижтарен:

«Мыйым вашке лўштыза!»

А озаже – Качырий,

Ялт каза нерген монден.

«Ох, вет тудо

куньырий», –

Койдаралын шогертен.

И.ДЕЛЯНОВА.

Сўретым
чиялтыза.

Пий гай агытан

Ковам деч агытаным конденна. Тудын пунжо шöртнö тўсан, кекерекше кугу да мör гай йошкарге. Шкеже пеш мотор, но моткоч осал. Пийымат алмаштен кертеш, шонем. Икана пакчашке чывым пукшаш лектынам. Кенета Петюкна куржын тольо. Йолвурго гыч чўнгалмыжым шижынат шым шукто. Умбакем кержалташ тўнале. Утлышым. Йоча-влак, тенданат агытанда осал мо? Палдарыза.

Алина СУББОТИНА.
2-шо номеран Морко школ.

Юл серыште

Ме йолташ ўдырем Лиза Смо-
родинова (снимкыште) дене Юл
эгер серыште ача-авана-влак
дене пырля канышна. Игече
шокшо, юж яндар! Шер теммеш
йўштылна! Ача-авана тамле
шўрым шолтен пукшышт. Касте-
не тулото воктен канен шин-
чышна. Палаткыште малышна.
Каныш мыланна пеш келшыш!

Марина НИКОЛАЕВА.
Советский, Кельмазола.
Фотом еш архив гыч налме.

20 июль – Шахматын
тўнямбал кечыже.

Ушан сена

Шахмат – уш-акылым вияндыше,
тўрлў йўным муаш таратыше, он-
чык ужын мошташ полшышо спорт
модыш. Мыланем шахмат дене мо-
даш келша. Урок деч вара ме, пырля
тунемше-шамыч, погынен, Самы-
рык-влакын усталык полатышкышт
коштынна. Тушто мемнам шахмат
дене чын модаш тунуктеныт. Эн
ончыч кажне фигурын мом ончык-
тымыжым, могай ошкылым ыштен
кертмыжым радамленна. Вара
шинчымашнам модмаште пенгы-
демденна. Эше тагасымашлаш-
ке ушнен огынал. Мемнан – чыла
ончылно. Уш-акылым пойдарен,
сенгымашке шуаш лиеш.

Арина ГРИГОРЬЕВА.
Йошкар-Ола, Ломоносов
лўмеш лицей.

Вика ГРИГОРЬЕВАН сўретше.
Волжский, Карай.

Палаш онай

- ✓ Ур пўкшым, тумлегым да
моло кичкым шылтымыж
дене кажне ийын 20-25 пу-
шентгым «шында».
- ✓ Тўнямбалне 400 тўрлў
урлык пий улмо нерген
рашемдыме.
- ✓ Слонын ныл пулвуйжо уло.
- ✓ Удыр ик йўдыштў 80 метр
кутышан тоннельым кўргын-
чын кертеш.
- ✓ Тигрын пунжат, коваштыжат
корнан-корнан.
- ✓ Носорог кажне кечын 70 ки-
лограмм кушкылым кочкеш.
- ✓ Шокшо кечыйол йымалне
когаргаш огыл манын, ятыр
янлык лавыраште почанеш.
- ✓ Айдемын пылыш ден нерже
ўмыржў мучко кушкыт.
- ✓ Вашкўзым Леонардо да
Винчи шонен луктын.
- ✓ Лыве кочкышын тамжым
йолжо дене шижеш.

Шоналтыза

Кум точко олмеш келшыше пу-
шенге лўмым возыза.

- ... гўжла – йўрлан, лыжгыкта –
оярлан.
- ... пўгыльмў шуко гын, шож
лектышан.
- ... шырчанеш – йўр лишемеш.

Историйым
шергалына

1240 ий
23 июльышто
Нева эгер вок-
тене кугу кредал-
маш лийын. Князь
Александр Ярославичын вуй-
латымыж почеш руш воин-влак
швед-шамычым кырен шалате-
ныт. Кредалмаште вуйлатыме
мастарлыкым ончыктымыжлан
князьым тылеч вара Александр
Невский манах тўнгалыныт.

19 июль – Эныж
варенян когыльын
кечыже.

Изи озавате

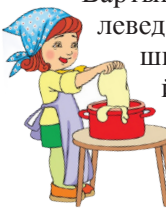
Тутло сий

Пайремлан тамле когыльым
кўэштына. **Тидлан кўлеш:** 1,5 ста-
кан ложкаш, 0,5 стакан шўр, 50
грамм нўшмўй, 1 изи совла кук-
шо ру, 1 кугу совла сакырложаш,
шинчал изишак, эныж варене.

Келгашан кўмыжыш шўрым,
ик совла ложашым, сакырло-
жашым, рум пыштыза да лугыза.

Вартышым 10 минутлан
леведын шындыза. Вара
шинчалым, нўшмў-
йым ешарыза. Код-
шо ложашым эр-
кын шавалтен
лугыза. Совла
дене вараш ок лий

гын, кид дене нўштылза. Руаш
пушкыдемшаш. Тудым икмы-
няр икгай ужашлан шеледы-
за. Йыргешке онгым ыштыза.
Тудым йўрыза да покшекыже,
вареньым пыштен, вашла ушы-
за. Когыльым конгаште але
духовкышто кўктыза.

Ой-канаш

Когыльо гыч варене йоген
ынже лек манын, кўргышкыжў
манным, крахмалым, ложашым,
шўлўо тушым шавалташ лиеш.

0+

Марий Эл
Республикысе
«Марий Эл»
увер агентстве» КАУ.
Директор –
Е.И. КУЗНЕЦОВ.
Тўн редактор олмеш –
В.А. МАМАЕВА.

Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:
Марий Эл Республикысе Тўвыра,
печать да калык-влакын пашашт
шотышто министерстве,
Марий Эл Республикысе
«Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл
Республикысе «Марий Эл»
увер агентстве» КАУ,
424006, Йошкар-Ола,
СССР Вооружённый Вийын 70-ше
идалькыше урем, 20-шо порт.
Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште
погымо да верстатлыме,
«Марий Эл Республикысе
Правительствын
типографийже» ООО-што
ямде оригинал-макет гыч
савыктыме.
Типографийын адресше:
424000, Йошкар-Ола,
Комсомольский урем, 112.

Печатьыш пумы жап –
14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын
шонымашышт тўрлў лийын кертят.
Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

Газетым Кыл, информационный
технологий да массовый
коммуникаций сферым
эскерыме шотышто
федеральный службын Юл кун-
дем федеральный округысо
управленийыштыже
регистраватылме.
Номер – ПИ № ТУ52-01404,
2023 ий 22 сентябрьыште пумы.

«Тенгылыште – книга дене»

Советский район Михайловка ялысе книгагудо «Тенгылыште – книга дене» регион-влак кокласе акцияшке ушнен. Тудым Ростов-на-Дону оласе академик С.П.Королев лумеш йоча книгагудо-увер рүдер увертарен. Кенжеж каныш годым яндар южышто книгагудо лудмаш – ик эн онай да күлешан, пайдале сомыл. Книгагудо пашаен С.В.Моторова ўдыр-рвезе-влакым, иквереш поген, тенгылыш шинчын, К.Д.Ушинскийын «Умей обождать», «Спор деревьев» ойлымашыже-шамычым йўкын лудаш кумыланден (снимкыште). Акции 28 июль марте шуйна. Кумылан-влак кажне кечын ушнен кертыт.

Э.СТЕПАНОВА.

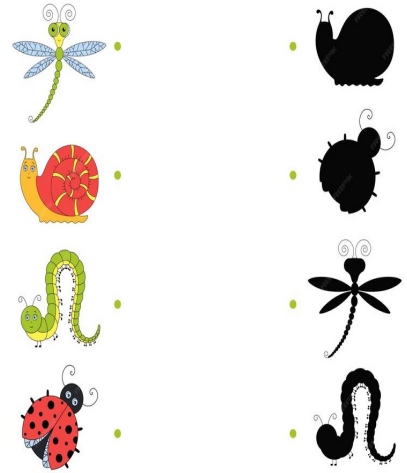
Фотом книгагудын архивше гыч налме.

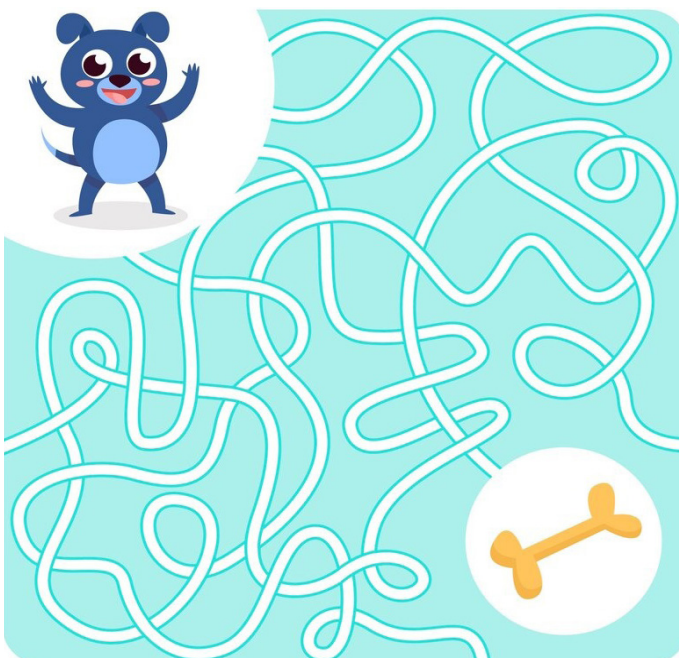
Шола могырысо сүретым ончен, пурла велне цифр-влакым ушыза. Сүретым чиялыза.

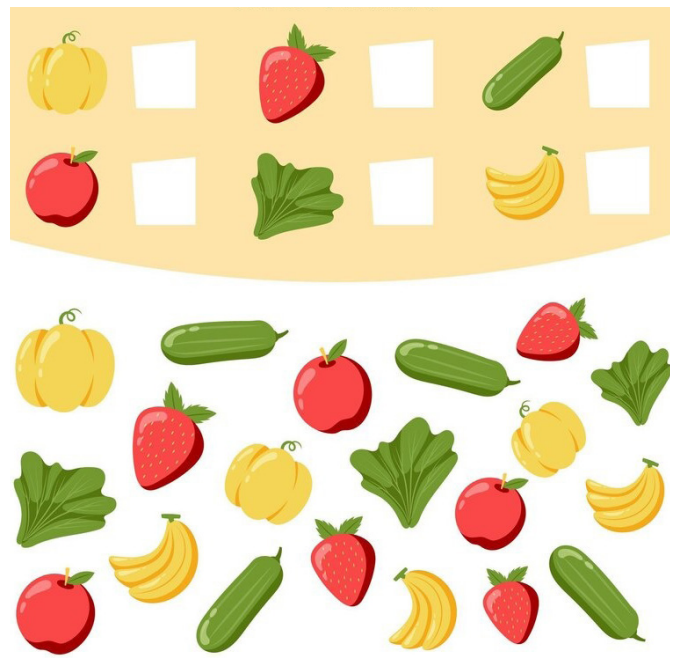
Насекомый ден шукш-влакым келшыше ўмылышт дене ушыза.

Пийлан лу деке миен шуаш полшыза.

Шотлыза.

ПОДПИСКЕ

2024 ийын кокымшо пелийжылан «Ямде лий» газетлан кажне тылзын 15-ше числа марте возалташ лиеш. Индекс: П4696.